

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDEVARVET

Nr 47 · 19 November

Nr 47 · 5 årg. 1927

Tidevarvet N:r 47

Diktatur och självstyrelse.

Av Honorine Hermelin.

Veckans ledare anknyter till ett besök i Danska Riksdagen.

Fru Anna Bugge-Wicksell fyller 65 år och hälsas av Tidevarvet genom Ada Nilsson.

En bok med den ledsamma titeln Kvinde og Mand refereras och kommenteras av Andrea Andreen-Svedberg under rubriken Sen får man se!

E. W. skriver om Pär Lagerkvists bok Det besegrade Livet.

Tidevarvets läsare minns Röpeckas ankbonde, inte sant? Nu skriver Röpeckas guvernant den vackraste historia om Gäss och gässlakt på Röpeckas 48-del.

Med anledning av den ryska kommunismens tioårsjubileum och fascismens femårstillvaro skriver Honorine Hermelin om Diktatur och självstyrelse. Protester sluter sig härtill.

Journalisten och författarinnan, Maria Lazar-Strindberg ger oss en gripande blick in i de sista tio årens ryska litteratur såsom Tendens och Propaganda.

En stark bok

Sådana böcker som denna äro dyrbara gåvor och ypperliga vägledare för uppfostrare både i hem och skola.

LUNDS DAGBLAD om

EMILIA FOGELKLOU,
Skolliv och
Själsliv

Pris 4:75.

BONNIERS

Diktatorn, Befallaren, har i historien haft många skepnader. Sitt namn fick han i det gamla Rom, där hans makt under några dagar eller månader, högst under ett halvt år, upphävde all annan myndighet. Där han ensam kom företrädd av det överväldigande antalet av 24 skarprättare, som med sina fascies, spöknippena med den instuckna bilden, betecknade makten att på stället döma, hudflänga och avrätta.

Vi tala i dag om bolsjevismens och fascismens diktaturer. Den förra firar ju i dessa dagar sitt tioårsjubileum inför inbjudna från hela världen. Den senare har i samband med sin femårsfest gjort spöknippet till Italiens riksvapen och emblemen på dess flagga.

Vi undrar, som vi länge gjort, hur många år eller årtionden dessa makter skall bestå. Men vi urskiljer kanske inte alltid, att en diktatur, om den ej avlöses av annan, starkare diktatur, blott viker för en makt, alltid en och densamma: självstyrelsen.

Självstyrelse — det är vanligt för folk, som styr över sig själva och sina förhållanden. Är diktaturen den utifrån kommande befällningen, från en enda eller från en härskande grupp, bakom vilken står makt att bokstavligen eller i andanom döma, hudflänga och avrätta, så är självstyrelsen beslutet, oåtkomligt för varje påtryckning. Vare sig det stiger upp i en ensam människa och gäller blott henne själv, eller det mognar fram hos en människogrupp, stor eller liten, låter det sig av inga maktmedel imponeras.

De två, diktatur och självstyrelse, äro som stranden och havet. Jämt så långt som den ena sträcker sig, får den andra dra sig tillbaka. Något mellanrum lämnas aldrig. Men diktaturen är alltid på offensiven. Eller snarare: i kraft av att vara det lättaste medlet till snabbaste resultat, tränger den in i varje samfund, stort eller smått, där ej självstyrelse befäst sig.

Det är självstyrelse vi sökt under det århundrade som gått. När Tegnér i sitt jubelfesttal 1817 tecknar sin egen tid i de gnistrande orden: »Det går en mäktig ande genom våra dagars historia, en ädel gestalt, med svärd vid sidan och örnevingar på den strålände hjälmen — frihetens höga genius!» så tolkar han folkens fordran till denne frihetens genius så: »De fordra att själva få stifta de lagar, de skola lyda, att själva få bestämma de bördor, de skola bära.» Självstyrelse alltså.

Och långt mäktigare än Tegnér drömde om har denna genius gått fram. Slavarna, som han betrakta-

de som något självfallet, ha fått medborgarrätt. Ja, arbetaren bakom maskinen och kvinnorna, som han ännu inte skymtade bland dem som begärde något, ha fått detsamma. Kommunal självstyrelse har skapats eller återväckts till liv. Och i botten har man velat lägga den yppersta grund: upplysning,

fångar förvandlade till vanligt folk. Soldaten, efter dagövningens slut klädd i vanliga kläder, utan skyldighet att märka och hälsa på en officer — ty denne är också förvandlad till en vanlig människa — söker upp sin egen bostad och egen säng, om han har någon. Och fångarna — ej de politiska!

En bysovjet håller sammanträde.

skola, förmåga att läsa i bok och i blad, både om vad som rör sig i ens egen tid och vad gångna tider prövat.

Och dock, stå vi inte nu, sedan ett sekel gått runt, med diktaturen krypande över oss från alla håll.

Låt oss ett ögonblick, i dessa tioårsdagar, granska vad vi vet — eller kan skymta — från vårt stora grannland i öster. Så djupt har där gripits efter självstyrelse, att den revolution, som skett, just därför väl må kallas en av världshistoriens väldigaste händelser. Börjar vi utifrån, se vi en märkligt genomförd folkens och minoriteternas självbestämmningsrätt, som delat upp det stora sovjetområdet i ett 30-tal större eller mindre rådsrepubliker, med full bestämmanderätt över språk och skolor. Giv akt t. ex på kartans utseende i Kaukasien, Bajkal eller kring övre Volga, eller på den lilla »Tyska volgarepubliken» mitt i hjärtat av Storryssland. Och det för alla dessa områden strängt gemensamma, rådsorganisationen, lägger ju all myndighet djupast nere hos vanligt folk, hos byråd och arbetarråd — varur den centrala makten organiskt skall uppstå — och detta sedan nerven avskurits på den penningediktatur, som i hela vårt västerland tar sig in i alla skrymslen och förhånar den »allas likhet inför lag», som vi stolt anse som vinsten av vår franska revolution.

Självstyrelse inom fabriker och skolor, ingen husbondediktatur i hemmet, kvinnor och barn fria medarbetare. Till och med soldater och

men de betraktas som abnorma företeelser — ha stor frihet och rätt till semester.

Det är en väldig byggnad rest åt självstyrelsen att bo i. Och vad mera är — vill vi lyssna, så tränger på mångfaldiga håll fram till oss sorlet från ett nytt sätt också att leva därinom.

Det gränslösa och makalösa uttömdande — under årtal av svält och all slags nöd för en idé skull, vittnar om att hos den »massa», som bor och lever därinne, finns en själ. Endast ur själen kan ett beslut uppstå, endast ur »en kollektiv själ» verklig självstyrelse.

Men vi hör också rosslingarna från allt, som därinne håller på att strypas av diktaturens järngrepp. På två vägar huvudsakligen tränger den som vanligt fram: byråkratiens och det makthavande partiets diktatur. (Under detta sista faller också nationellt förtryck exempelvis i Georgien.) Detta är lätt att förklara, men förvisso lika ödesdigert.

Kommunismens ideal är ordning, renhet, nykterhet, precision. I Ryssland har den att göra med ett folk, vars grundväsen är anarki, i ordets högsta men också sämre bemärkelse. Det är inte svårt att förstå, att dessa motsatser skall i oändlighet föröka den byråkrati, som hör ihop med det kommunistiska systemets organisation.

Revolution föder alltid kontrarevolution. Det är mot den partidiktaturen är riktad, tills revolutionen, självstyrelsen är tryggad och befäst i ett enda kamratskap, och det

gamla klassamhället är förgäta. Men under tiden fyllas fängelserna med sådana, som inte behandlas som människor, och vägarna, som alla måste gå på samma sätt, bli tränga och ängsligt bevakade.

»Det finns inget lumpnare än ett segrande parti», säger Thorild till oss svenskar för mer än ett sekel sedan. »Det är en tom fras, att metoder na intet ha att göra med en rörelse själv, med dess teori och dess slutmål», säger Angelica Balabanova i år till den älskade ryska kommunismen, som hon åter och åter givit sitt liv för.

Det är självstyrelsen, som fräts sönder av byråkratin utifrån och partidiktaturen inifrån. Men självstyrelsen, besluten, som steg för steg stiger upp ur själen — människans eller massans — och gradvis för in i nya skeden, den och icke diktaturen bär på utvecklingen. Den ensam kan erövra det nya rike, där inga vägar finns, som ännu aldrig beträffats i mänsklighetens historia, som det ryska proletarietets ensamt och övergivet gått för att söka.

Världen genljuder av pris eller fördömelse över den stora »Unionen» av socialistiska rådsrepubliker, som så generöst strukit bort sitt nationella namn för att göra vägen öppen för ett vart folk eller samfund att sluta sig dit. Mest ljuder fördömelsen — över dess diktatur på väsentliga punkter för visso med rätta.

Men vilken rätt ha vi, västerlandets folk, att kasta sten? Princippet för en självstyrelse köptes en gång av det franska folket under liknande lidanden och umbäranden, som nu det ryska genomgått. Men det är på ihälgligheten av denna självstyrelse som diktaturen levat kvar eller reser sig överallt i statslivet, i partiliv, skolliv, familjeliv — tydligast i fascismen. Fascismen, som är ren diktatur, har också på fem år nått långt större spridning, makt och effektivitet än den ryska kommunismen på tio, med sin tunga och svårhandterliga last av kamratskapets och självstyrelsens idé i botten.

Låt oss inte förhåva oss. Vad har vi slagit för ett stort slag emot den penningens diktatur, som tränger in på alla områden och i grunden förstör det som vi äro så stolta över: allas likhet inför lag.

Vi ha därför heller inte utmanat en blodtörstig kontrarevolution och frestas inte så hårt att i bokstavig bemärkelse döma, hudflänga och döda politiska motståndare.

Och då vi förfasa oss över hur ryska barn fyllas blott med revolutionens lov, med dess historia och dess fienders död, ha vi sett i ögonen hur pass ensidigt västerländska barn genomspinnas med diktaturens okränkbarhet, penningens, militarismens och — låt oss säga skolkursernas okränkbarhet. Hur pass

(Forts. å sid. 4.)

Äro Edra inkomster för stora?

varom inte, nedbringa Edra livsmedelskostnader genom inköp i våra butiker

KONSUMTIONSFÖRENINGEN STOCKHOLM

TIDEVARVET

Utkommer varje helgfri lördag.
Slussplan 1, 2 tr., Stockholm.

REDAKTÖR:

Elin Wägner.

Mottagningstid kl. 10-11.

Telefon Norr 48 42.

EXPEDITION:

Telefon Norr 282 43.

Kontorstid kl. 10-12 f. m., 1-4 e. m.

PRENUMERATIONSPRIS:

För helår kr. 6.—, halvår kr. 3:50.
kvartal kr. 2.—, Lösnummer 15 öre.

ANNONSPRIS:

1 text ..... 20 öre
per millimeter.
Textsida eller särskilt begärd
plats ..... 25 öre

Linköln Bloms Boktryckeri
STOCKHÖLM 1927.

Tidevarvets Rådfrågningsbyrå
för föräldrar

Regeringsgatan 31, 3 tr., Stockholm.

Öppen dagligen kl. 12-17. Läkare träffas
mandagar kl. 12-13, torsdagar kl. 18-19.
Tel. Norr 8043. Besvarar även frågor per
brev.

Dir. Ada Nilsson, Byråns föreståndare.

Mathilda Staël von Holstein

Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.

Malmstorgsgatan 3, Stockholm.
Telefon 288, 289.Familjerätt. Hyresärenden. Tes-
tamenten. Bouppteckningar. För-
frågningar från landsorten besva-
ras omgående.

EVA ANDÉNS Advokatbyrå

Inneh. Eva Andén. Ledamot av Sveriges
Advokatsamfund.Herkulesgatan 14. Tel. 7575-7576.
f. d. L. a. Vattugatan.
STOCKHÖLM.SPECIALITET: Familje- och arvsaker.
Boutredningar och testamenten,
förvaltningsuppdrag.

Även skriftliga förfrågningar.

Advokat Hugo Lindberg

Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Kungsgatan 6, 6 tr. Hiss. Stockholm.
Tel. 147 99 N. 101 50.

Doktor Inez Laurell

Sibylliegatan 9, Sthlm. Tel. 741 71.
Homeopatisk behandling.
Tid för mottagningen bestäms per
telefon, helst 9:30-10 fm.

TANDLÄKARE

ELSA ARRHENIUS

Kungstengatan 9, invid Birger Jarlsgratan.
Tel. Norr 20500. T. Bostaden: Norr 19315

Tandl. Greta Bergman,

Hantverkargatan 80, 1 tr. Hörn, av S:1
Eriksgatan.

Tel.: Kh. 8485. Bostad: Norrviken 132.

Infört genom
Stockholms Tandläkareförening
Tandläkare
Ester AsarnejEngelbrektsgratan 15-17.
Mottagn. efter överenskommelse
pr tel. N. 16404.Tandtekniker
ANNA WINNBERGExam. i Berlin.
Kornhamnsgatan 53, IV, hiss.
Utför alla sorts arbeten. (Billiga priser).
Mottagn. 10-4. Tel. 120 08. Bost. 759 72.
Övriga tider efter överenskommelse.Medicinsk och Elektrisk
Hår- och AnsiktsbehandlingBortt. av vårtor, bruna fläckar, lik-
tornar med violetta strålar. Gen. hår-
växt bortt. med elektrolysbehandling
Manicure, Pedicure f. damer o. herrar
Hilda Jonson
Götgat. 18. Tel. S. 332 99. Stockholm

HOSTOL

OOVERTRÄFFAD BRÖSTKÄRAMELL
H.M. DROTNINGENS HUVLEVERANTÖR
Sockerbageri-Aktief. Emil Sthlm.

Finnes i alla välsort. affärer i hela landet.

Clara Smitts Massageolja

(Äkta Säter-Oljor å 3:—)
Är ett livselixir för blod och nerver.
Bör finnas i varje hem, hos varje sjuk-
ling. Indränkes genom huden jämte fro-
tering och varma dukar. Tillhandahålles
i Kliniken, Mästern Samuelsgatan 34, 1 tr.
Tel. Norr 125 38.
Även till landsorten pr postförskott.
En provbeh. gratis, där så önskas, vid
inköp.CLARA SMITT-DRYSELIUS.
BADLÅKARE.
Legitimerad av Kungl. Medicinalstyrelsen.Duchateller fr. kr. 35. Chäslonger
28. Bäddfätöljer 60.
m. m. Danielsson, Metareg. 6, tel. Sö. 766.

Olga Elmdahl

Modemagasin

Kungsgatan 53. Tel. 108 51
STOCKHÖLM.

K. J. LUNDBERGS

Borst- & Penselfabrik

— STOCKHÖLM —

Varvsgatan 1. Tel. Sö. 137 68
Rekommenderas. Förstklassigt
Arbete.

Carl E. Lindgren

Birger Jarlsgratan 5

Pålskapper

Påls garnityr

Beställningar och
modernisering av pålsverk.

Berliner Bock Dricka

Damernas Favoritdryck.

Måltidsdrinka.

RÅSUNDA BRYGGERI A.B.
Tel. Hagalund 10. Postadr. Råsunda

Vid köp av villa

i Äppelvikén, Smedslätten och Äl-
sten värd Eder med förtroende till
Byggmästarnas Villabyrå
Höglandstorgets hållplats.
Tel. Älsten 555.

Tufvessons Blomsterhandel

GÖTGATAN 16
STOCKHÖLM.

Förstklassiga blomsterarbeten.

Telefoner Söder 336 69, 34 89.

Glöm ej

Spångbergs Blommor

12 Birger Jarlsgratan 12

D A M E R !

Vid beställning av klädnings- och blusar
vänd Eder förtroendefullt till
MODE-ATELJÉN

Sigrid Andersson

(Inneh. K. Fredriksson)

Västerlånggatan 68, 4 tr.
STOCKHÖLM
Telefon: N. 68 10.

ALMA AXELSSONS

Förlossningshem,

Linnégatan 19, mottager inackord, även
för längre tid. Tryggt o. ogen. våtrek.
Tel. 778 24.Från Danska
riksdagen.

Det är beklämmande med politi-
ken, men den är i alla fall av så
stort intresse, att kommer man till
ett annat lands huvudstad då riks-
dagen är samlad, så drages man
gärna dit.

Väl i Köpenhamn bege vi oss till
Kristiansborg. Landstinget har in-
tet sammanträde, men Folketinget
håller just på att debattera Neer-
gaards finansförslag. Då man är
van att se våra plenisar i riks-
dagshuset, som utgöra en blandning
av teater och cirkus, föreläsningsslo-
kal och skolsal, blir man först
övertäckad av att se ett riktigt rum,
där riksdagsledamöterna sitta i van-
liga stolar, som stå på golvet. Det
är givetvis mera tilltalande och gör
ett värdigare intryck än att ständigt
uppehålla sig på ett sluttande
plan. Och det skadar inte heller att
både talman (eller formanden) och
talare skola hålla sig på ett högre
plan.

Läkterna äro fullsatta. Det gäl-
ler ju också ett förslag av allmän
betydelse, en skattelindring för de
större förmögenheterna och aktie-
bolagen. Stämpelskatten skulle ock-
så minskas utom — det är ju an-
märkningsvärt — stämpelavgiften
för upprättande av boskilling, som
istället fördubblas. Cigarettskatten
skulle ökas, d. v. s. för de billigaste
sorterna, icke de andra. En främ-
ling kan ej våga yttra sig angående
förslagen utan att vara insatt i Dan-
marks nu gällande skattelagar. Det
kunde tänkas, att om förmögen-
hetsskatten och bolagsskatten vore
orimligt höga, kunde detta inverka
förlamande på företagsamheten.
Men det kan inte förnekas, att just
i en så ekonomiskt svår tid, verkar
det i sanning underligt med en
finansplan, som går ut på att »den
som har, honom skall vardas givet,
men den som intet har, från honom
skall ock tagas det han har». Även
om detta är en följdriktig utveck-
ling av den sittande regeringens
försök att åstadkomma ett jämn-
viktsläge i Danmarks finanser ge-
nom att taga från de sämst lottade.

Debatten är livlig. Tack vare
danskarnas sedvanligen älskvärda
tillgänglighet, får man av en gran-
ne lätt reda på vilka, som tala. Alla
partichefarna voro i elden för eller
emot, och man ser levande framför
sig dem, vilkas namn man ofta lä-
ser. Alla tala förvånande kort. Var
det tillfälligt? Eljes vore det verk-
ligen något man kunde önska få
infört även i vår riksdag. Kunde icke
våra valmän nöja sig med något
kortare anföranden än de nu bruk-
liga! Det skulle spara mycken tid
och möda. Men i ärlighetens namn
måste vi tillstå, att fast deras tåla-
mod ej sattes på så hårda prov be-
fria sig de danska folktingsledamö-
terna i samma grad som deras
svenska kamrater från att åhöra
talaren.

Och så går man från denna som
från liknande församlingar med en
undrande fråga huru mycken förstå-
else och vilket intresse de få utval-
da känna för alla de många i sam-
tid och eftervärld över vilkas till-
varo de bestämma.

Sen får man se!

Poul Bahnsen og Knud Secher
»Kvinde og Mand». Koppel Kö-
penhamn 1927.

En samvetsgrann och välmenan-
de bok. Författarna ha velat samla
alla tillgängliga fakta för att med
deras hjälp lidelsefritt belysa den
fysiska och psykiska »skillnaden
mellan genomsnittsmannen och ge-
nomsnittskvinnan». Deras fram-
ställning bringar intet i dagen ut-
över det förut kända. Man får veta
att kvinnor ha lägre kroppsvikt och
medellängd, mindre muskelmassa,
längre medellivslängd, väsentligt
lägre brottslighet och färre själv-
mord. Det sistnämnda förklaras
genom att de av feighet ofta välja
osäkra metoder, den lägre brotts-
ligheten lämnas oförklarad. Man
får vidare veta att kvinnan i möj-
ligen något högre grad än mannen
har en åskådlig fantasi men må-
hända är honom något underlägsen
i fråga om att kombinera förestäl-
ningar på nya sätt. Man får höra
att kvinnans intelligens är under-
lägsen mannens och att detta beror
mer på bristande vilja än bristan-
de förmåga. »Det finns inte mycket
som en kvinna inte kan förstå, men
det är en stor mängd av det hon
förfår, som inte kan avvinna hene
det minsta intresse.» Bl. a. sak-
nar kvinnan spontant intresse för
vetenskapliga problem, vetenskapen
blir för kvinnan aldrig ett mål i
sig själv. Konstnerna ligger däremot
kvinnornas hjärta närmare, här
sakna de icke intresse men snarare
geni. Kvinnorna äro mera hjälps-
amma, barmhärtiga och ömma än
männen. I fråga om arbetspresta-
tioner äro kvinnorna så jämlika
att jämnställa med männen så vitt
inte arbetet fordrar spontan intelli-
gens då de äro underlägsna. Kvin-
norna ha i arbete fler sjukdagar än
männen. Slutligen intresserar sig
kvinnan mer än mannen för allt
»som har med kärlek, erotik och
sexualitet att göra, på grund av att
hennes organisms utveckling ständigt
visar henne att en stor del av
hennes andliga och lekamliga kraf-
ter är förutbestämda att utveck-
las på dessa områden». Inför alla
dessa data undrar man ej på att
författarna på ett ställe säga, att
det inte finns en enda lika beska-
fad cell i den manliga och den
kvinnliga organismen.

Varpå bero nu alla dessa olikhe-
ter? Författarna söka med förkä-
lek visa att det är fråga om anlags-
olikheter. De framhålla från bör-
jan att det ju finns en kromosom
mer hos det befruktade ägg som
utvecklas till en kvinna. I och med
förekomsten av två x-kromosomer i
varje cell (istället för en som hos
männen/får man kvinnligt kön, och
som sagt, samtidigt skillnader i alla
organismens funktioner. Författarna
medge emellertid också i fråga
om en del psykologiska olikheter
att man måhända saknar förutsät-
ningar för ett fullt objektivt bedö-
mande, eftersom kvinnors miljö i
stort sett varit olik mäns under lång
tid och på så gott som alla livets
områden. Uppfostran, tradition,
suggestion kunna måhända spela
någon roll, erkänner man, och gör
vissa undersökningsresultat en smu-
la osäkra. Skada att man ej full-
följt denna tankegång. Ty här är
utan tvivel pudelns kärna. Saken
är den, att man än så länge saknar
alla förutsättningar för ett objek-
tivt bedömning av frågan »kvinna
och man», vare sig det gäller fy-
siska eller psykiska olikheter. Och
icke minst fysiska! På ett ställe äro
förf. verkligen inne på denna tanke-
bana, när de omtala att det finns
naturfolk och halvciviliserade raser
vars kvinnor äro lika starka som
männen eller starkare på grund av
att de får göra det tyngre arbetet.

Det är enligt min mening helt
enkelt omöjligt f. n. att ha ett på
fakta grundat vetande om skillna-
den mellan genomsnittsmannen och
genomsnittskvinnan i verkligheten
d. v. s. om anlagsskillnaden. Här
står tillsvärdare tro mot tro. Som-
liga tro — med författarna — att
det finns en anlagsskillnad som
skapar en olikhet på varje punkt
könen emellan. Andra tro — med
undertecknad — att könsolikheten
hänför sig till specialuppgifter i
fortplantningens tjänst, men att f.ö.

Anna Bugge
Wicksell 65 år.

Dagsnotisen: Fru Anna Wicksell firar
sin 65-årsdag den 17 dennes i Lund hos
sin son Professor Sven Wicksell — fram-
trollade en undagömd minnesbild från
första gången jag såg henne.

Det var vår, det var Uppsala i början
av 1890-talet. Verdandis 10-årsfest, som
samlat allt vad radikalism fanns i Nor-
dens länder, öppnade hemska och tju-
sande perspektiv för en nybliven medicinare.

Där talade Karl Staaff tändande ord
för Norge. Där var Knut Wicksell, som i
sitt tal till finnarna ej påminde dem om
kamratskapet i hundra blodigt sköna strid-
er, utan pekade hän på civilisatoriska
uppgifter med ansiktet vänt mot öster.
Där var Ann Margret Holmgren och Ellen
Key. Och där var även Anna Bugge Wick-
sell med pilten Sven vid handen. Hon gav
redan då samma intryck som nu av lugn,
självförblömmade enkelhet och inre eld.
I bilden här ovan syns Fru Wicksell i
bilen lämna Fogelstad Medborgarskola
efter föredrag om Nationernas förbund
och den nya skolan i Afrika, varvid hon
sannerligen med ungdomlig eld öppnat
nya perspektiv mot framtiden.

Emellan dessa båda bilder ligger ett
liv i oförtröttat arbete i stora idéers
tjänst.

Tidevarvets läsare behöva ej erinras
om detta arbete: för fred och mellanfolk-
lig rättsordning, för kvinnornas rösträtts-
och jämlikhetskrav, för äktenskapets hö-
jande och en mänsklig befolkningspolitik.

Sitt värdsamma tack för de år som gått
och sin lyckönskan till fortsatt fram-
gångsrikt arbete ber Tidevarvet att få
lämna genom

Ada Nilsson

olikheterna mellan individer inom
vardera könet vida överväga olik-
heterna mellan en normalman och
en normalkvinna. För närvarande
ser det ut som sanningen vore på
författarnas sida, men det är kanske
idell sken. Miljöolikheter addera
sig f. n. till anlagsskillnader. Låt
det gå ett par generationer in i vil-
ken uppfostran, tradition och sug-
gestion är rent mänskliga ej speci-
aliserade för vardera könet. Sen
får man se.

Skada att författarna till denna
bok ej då finns till hands att göra
om sin undersökning. Jag är rätt sä-
ker om, att de då på goda grunder
skulle sluta som de gör nu — av
ädelmodigt hänsynstagande till un-
dantagskvinnor — »Varje kvinna
bör som varje man ha tillträde till
varje post för vilken hon eller han
har lust, fallenhet och anlag.»

Andrea Andreen-Svedberg.

Sorgklänningar

ateliearbetade, säsongens
senaste modeller.

Sorghattar och Sorgslöjor

Lejamagasinet

Stockholm.

Det besegrade livet

heter en nyutkommen bok av Pär Lagerkvist. Det är en hymn till människan och har tillkommit i trots mot tidens nöd och i trots mot människans egen gängse skeptiska uppfattning om människan.

»När livet rustar sig till tänderna för att besegra oss, när det firar sina dystra orgier, då gäller det kamp och tro. Och det är inte i dessa tider som det är svårt att tro. Ty när ondskan lägges bar, då blottar den också sin sterilitet. Mitt i fördöelsen krymper dess ondas betydelse samman, vi ser dess inre vanmakt. Som aldrig förr känner vi godheten som det enda positiva, som en mäktig realitet.»

I detta citat ligger också själva spänningen i författarens livsuppfattning sedan tron på människan kommit in i den. Den finns i motsättningen mellan livet och oss. Livet är meningslöst och själlöst, vår fiende och fångvaktare. Vi kunna icke tänkas utan livet men tillhöra det ändå icke. Vi äro mer än livet. Vi förverkligas icke genom livet.

Det är människotankens gamla vana att över och bortom verkligheten söka sig dit där alla möjligheter och drömmar skola uppfyllas. Under ett långt avsnitt av sin historia drev människan förnekelsen av livet till sin spets och visade sitt dödliga allvar genom att omsätta teorin i praktisk asketism. Sedan upptäckte hon universum. I den kalla oändliga rymden fanns ingen himmel, och det patriarkaliska gudsbegreppet gick inte att bevara. Så flydde hon tillbaka till jordelivet och tröstade sig för förlusten av den individuella himmelska saligheten med tanken att hon var innesluten i ett väldigt uppåtstigande skeende i mänsklighetens mångtusenåriga fullkomningsakt.

Pär Lagerkvist förnekar livet som en medeltidsmänniska men förnekar också att »himlen har ett fäste för vår fot». Han vågar göra människan fullkomligt hemlös, i vissheten om sin egen gudomlighet, som sin enda trygghet. Människan får det enda meningsfyllda i univer-

sum. »I människosjälens har skapats rymder mot vilka universums stjärnhav är flyktigt och betydelse-löst.» Det meningsfulla är godheten, rättfärdigheten och kärleken, människans stora upptäckter.

För dem som trots högheten svika sin uppgift, övemannade av livet, har Lagerkvist blott förbarmade. Men hårda ord har han mot den moderna vetenskapens representanter som intressera sig för livets fenomen in i alla detaljer men icke ha något intresse för människan. Och lika hårda ord har han för den moderna själsforskningens män som »gräva i själens utmärker», som »analysera det fördoldaste i det mänskliga och reducera själslivet till en avskuggning av driftlivet, som intressera sig för det lägsta men inte för det högsta» — en i och för sig alltför summarisk definition på den moderna psykologiens olika skolor.

Han vill i stället tro människorna om gott, inte bara de utvalda utan alla. Han vet, att om det inte funnes skatter av godhet inom människorna som vi alla självfallet vita till, vore livet omöjligt att leva. Hans tro på människan har stigit till religion i denna bok. Människandan tiller han som en gudom, någon annan gud vet han inte om. Men möjligen säger han, äro våra föreställningar om Gud profetior om den Gud som skall komma när vi bli fullt värdiga honom. Ty något föreberedes, något skall hända.

»De är som barn som tror på människans inre oföränderlighet att ingenting blir där i grunden annorlunda. Medan förvisso också där allt är i förvandling, blir beständigt något annat och nytt. Ej genom omvälvningarnas orgier hos den enskilde och massorna men genom den oavärliga kampen och förskjutningen i människornas inre, detta som pågår omärkligt i oss. Alla dessa människohjärtans hemliga kamp i sin kärlek i sitt sökande för att komma till klarhet, för att deras tillvaro ej skall vara utan mening och mål, det skapar mäktiga inre verkligheter som växer i styrka från släkte till släkte.»

Denna bok verkar befriande. Till en början befriande från en tidigare Lagerkvist som med all sin genialitet eller kanske just i kraft av densamma pressat på oss sina mar-drömmar om livet. Det är skönt att höra en sång om människans höghet och betydelse, vi måste ju tro därpå för att gitta leva. Men det är därför inte säkert att vi kunna följa honom, när han löser problemet att förena sitt gamla konstitutiva hat mot livet med sin dyrkan av människan. Denna spänning mellan livet och oss förstå vi icke, detta absoluta särskiljande. Ty vi känna oss vara en del av livet och ha ansvar för vår olycka. En stor procent av livets elände skapa vi åt oss själva och varandra.

Människosonen, vars tro på människan Pär Lagerkvist värdjar till, var icke en livets fiende, för honom besödo icke denna motsats. Han var livets herre, men han besegrade det icke som man slår ner en fiende. Han gjorde det till sin vän och tjänare, kände hemligheten att ta naturens krafter i sin tjänst, han öppnade portarna till det livets fängelse Lagerkvist talar om.

Men han hade i sin tro på Gud som Fader ett fäste, en stridsställning och en tillförsikt om seger. Så långt är icke Pär Lagerkvist med, och därför är det något brustet, något orimligt och förtvivlat i hans tro på människans slutliga seger.

E. W.

Gäss och gässlakt på Röpeckas 48-del.

På 48-delen finns stora fält som ingenting ge, då man besår dem med säd, men som se gröna och vackra ut, då man lämnar dem åt sig själv, och Röpecka hade fått i sitt huvud, att det skulle ta sig bra ut med några gäss spatsrande bland de blomgrupper Vår Herre med prisvärd smak varje sommar ordnar där.

Naturligtvis måste det vara rasgäss. En gässkavaljer från Samuelssons i Ousby och gäsdamer från Tistads högvärpande stam — allsammans av italienskt ädelt blod. De kom till ögon- och hjärtefröjd för Röpecka och hennes kamrat. Det blev nu ett kacklande och konverserande dagen igenom och ömsesidig sympati uppstod och tillväxte. Röpecka hade nu dess värre fått blodad tand i själen på gäss, och denna gav henne ingen ro förrän hon skaffat sig ytterligare fem gäss, denna gång holländare. Skygga och förskräckta kom de den långa vägen från Forsmark, och hur lent och ömt Röpecka än talade till dem skockade de dock ihop sig i en vrå och gömde huvudena i varandras vingar. Röpecka var gråtfärdig och den hjälp hon väntat sig av Musolineserna fick hon så att säga dra veven för. Långt ifrån att ta sig an de stackars darrande kräken och föra dem ut på grönskande beten, som en gäsodlare så skönt förespeglat Röpecka, bultade de på dem med sina vingar och nöp dem med sina starka näbbar, så att hela 48-delen med omnejd genljöd av deras hjärtslitande klagan.

»Fy», sade Röpecka bestraffande, »fy ni fräcka fascister. Jag vill inte se åt er mer, inte tala till er mer, ni ska få leva med tuppsycklingarne, och ögonen ska få bli gröna av avund på er, när ni står och ser hur livat holländarna och vi har». Röpecka höll ord och snart blev det en och annan glad ton i holländarnas säckpipliknande läte, fast melankoliskt var det ju alltför, just som om jorden aldrig skulle kunna skänka dem någon enda liten fröjd?

I ett beklagligt anfall av storhetsvansinne skaffade sig Röpecka en ny avelsstam, denna gång en pampig Emdenka-valjer med tre förnämt vaggande damer. Röpecka nästan skrek av förtjusning, då Hans Höghet gravitetiskt klev ur hundburen, där han dvalts under resans strapasser, och han besvarade hennes något plebejiska glädjebutbrott med att ge henne ett kraftigt slag av vingarna på smalbetet och ett blodigt tjuvnyp i armen. Hon skulle just hända dra sig tillbaka, då Gässica, den minsta och klenaste av Flöjtarna, störtade fram och näpste den oför-synte. Segerstolt flög Gässica tillbaka och i Röpeckas armar med sin lina böjliga hals mot hennes kind.

»Gässica, Gässica, Sicken min, lilla söta Sicken min», sade hon tacksamt, »att du bara vågade, där jag ej torde.»

Så blev det höst och oktober, och en hemsk nödvändighet började spöka för Röpecka. Det blev medio av oktober och den tog fastare och fasansfullare gestalt. Men det kunde inte bli annorlunda, hon hade ingen möjlighet att behålla fjorton gäss över vintern, inte plats, inte mat, inte... nej, nej, Flöjtarna var minst avelsdugliga, de måste bort.

Röpecka reste till närmaste stad, sålde utan att blinka sina tuppsycklingar, och passade på medan hon var i farten att med så stadig röst som möjligt tinga bort fyra fem månaders gamla gäss.

»Feta måste de vara», förmanade köparen, »eljest betinga de inte högsta pris, och så skall vi ha blodet tappat på buteljer.»

Med en våldsam kraftansträngning kopplade Röpecka av ledningen till alla de skräcksyner hans brutala ord framkallade. Hon nickade ett samtycke, grep tag i ratten på Hjulianus och körde med verklig brandkärsfart tillbaka hem.

Röpecka hade aldrig i sitt liv hört talas om hur man skulle göda gäss och sökte nu i »Den praktiske Gäsodlaren», pris 1:75, fylla denna lucka i sitt gäsvetande.

Sedan vi numera genomfört den politiska skolreformen, återstår det viktigaste — den kulturella: att lära barnen rationell tandvård, så att så småningom hela svenska folket får

Vita Vackra VADEMECUM-tänder.

Vademecum-Tandcreme är icke endast ett synnerligen effektivt och för tänderna absolut oskadligt rengörings- & desinficeringsmedel, den är därjämte den i bruket billigaste av alla tandcremer.

»Gässen få under hela gödningstiden ej gå i vatten», läste hon.

Omöjligt, Gässica utstötte de allra gällaste fröjderop då hon störtade sig i dammen.

»En kvadratmeters golvyta är tillräcklig för tre gäss...?»

O, Gud! Röpecka slängde boken långt ifrån sig — »finns det ingen gräns för människors snikenhet och grymhet?»

Där kom ju Gässica med fötterna knappt vidrörande marken och de vackra vita vingarna utspända som segel. Med en obeskrivbar graciös rörelse stannade hon framför Röpecka för att bli tagen i knät och smekt.

»Måste jag flytta dig ur jordelivet skall du i alla fall få njuta av det på alla sätt, så länge du finns här», belyrade Röpecka rörd, ja, upprörd vid den ömma tillitsfullheten hos varelsen i hennes armar.

Vi förbigå de dagar som följde och Röpeckas sinnesbeskaffenhet. Då det oundvikliga måste ske, flydde Röpecka till byns andra ände, men måste återvända för att plocka gässen. Ingen på Fyrtioå-tondeen visste mer än hon själv, hur det skulle gå till, blott att det var »otäckt» svårt som det heter på byspråket. Röpeckas milda fromma kamrat hade lagt hennes blödande hjärta på Guds barmhertiga godhet, med påföljd att den arma Röpeckas ångslan att ej med heder skiljas från det oprövade arbetet, kom henne att glömma föremålen hon handskades med. Hon grep efter den praktiske gäsodlaren.

»Sedan gåsen blivit plockad, skall man fyra gånger stoppa den i en kittel med sjudande vatten, med tummen stryka henne nedåt halsen, därefter doppa henne i kallt vatten och sedan sveda henne över sprit.»

Röpecka såg ut över det plockande sällskapet. Där satt jätten, som en gång ensam lyfte bussen ur diket, och svettades

och drog loss stjärt- och vingpennor, hela tiden muttrande att tyngre arbete hade han aldrig varit med om. Hans hustru klagade att hennes fingertoppar blivit så ömma och svullna, att hon inte kunde få fatt i dunen, Röpeckas högra tumme var bred som en tennisracket och gäskropparna sågo ut som Hottentottskalper. Röpecka och hennes medhjälpare tvättade och svedde, svedde och tvättade efter och bak- efter konstens regler en hel dag lång.

»Ni ska se att de kasseras», sa jättens hustru då leveransen följande morgon var instuvad på Hjulianus, »jag såg ett par stilar kvar djupt nere i hua.»

»Koms allri på fråga», avgjorde jätten. »Du är allti så tvivelstrodder. Di säger: Så fina gäss ha vi inte sett och allri halt på desken. Vi ska be å få fler.»

Och han fick verkligen i det närmaste rätt. Röpecka svällde av stolthet över berömmet och med likviden i fickan skyndade hon sig att i sällskap med sina medhjälpare dricka glädjekaffe på närmaste restaurang.

Men Röpecka, Röpecka, hur är det möjligt, att klangen av silvret du fått kunde höras så ljuvligt i dina öron, och prasslet av sedlarna så förlockande? Nog var du bra mycket närmare Guds rike, då du krossad i din tro på den Allsmäktiges allmakt, hädande och hotande höjde din lilla knytnäve mot skyn?

Röpeckas besvikna guvernant.

»Vem har i svenska landsorten träffat mitt Fågel i Hand?»

»Vem har i svenska landsorten träffat mitt Fågel i Hand?» frågar X-Ray. Det har jag verkligen en gång gjort — åtminstone närapå-nästan. Jag prövade det i somras i Turisthotellet i Säters. Väl beläget mellan järn- och landsväg och alldeles invid nedgången till »Säters sköna dal», bjuder det på trevliga rum, bra baddrar, god mat, vänligt bemötande — allt till billigt pris — inga sura miner om man begär något ovanligt, inga omöjligheter, inget »kläsystem», tvärtom. Detta meddelas enligt regeln: »Hör du något gott så säg det till envar», om till någon nytta vare det väl unnat (håde turisterna och innehavaren.) Hoppas att typen må mångfaldigas!

Burra.

Bringa Edra nerver i ordning!
Använd Sanatogen!

24.000 läkare hava skriftligt bekräftat, att Sanatogen är det styrke- och nervnäringsmedel, som bör användas vid svaghetsstillstånd av alla slag; således skriver en känd läkare bl. a.:

»Med Sanatogen har jag särskilt uppnått utmärkta resultat vid nervösa fall och vid svaghetsstillstånd; jag använder därför alltid Sanatogen i min praktik.»

Sanatogen giver Eder raskt nya krafter och psykisk kraft. Sanatogens beståndsdelar, äggvita och glycerofosfat, äro det naturliggaste och viktigaste byggnadsmaterial för nerverna och ökar blod- och muskelbildandet.

Sanatogen

utjämna de förluster, som kroppen, speciellt nerverna, hava lidit genom många års överansträngning.

Fås på alla apotek samt i färg- och kem. affärer från kr. 1:75.

För att alla skola kunna lära känna Sanatogen sändes på begäran gratis och franko:

Sanatogenprov och broschyr.

A.-B. Sanatogen, Stockholm I.
Kungsgatan 59. Tel. 121 95.

Orkar Ni gå Djurgården runt?

Vällar en sådan promenad trötthet och smärta i foten eller benet, behöver Ni hälftostöd från Kifa, modell Dr. Sam Hybbinette. Utprovas dagligen kl. 1-6 e. m.

KIFA

31 Regeringsgatan 31

Diktatur och självstyrelse.

(Forts. från sid. 1)

fritt diskuteras här kommunismens eller anarkismens event. fördelar.

Dock är kanske sådana diskussioner ej något väsentligt att eftersträva. Vill vi fortfarande i denna värld av diktaturer söka självstyrelsen, så måste vi tydligen lägga dess grund djupare än vad den ännu någonsin blivit lagd. Vi måste hos nya släkten bevara — i stället för att i knoppen förstöra förmågan att själv reagera och låta den erfarenheten växa sig stark, hur det känns när ett beslut växer upp på egen grund för att sedan stå oåtkomligt för varje yttre påtryckning.

Wienerläkaren, den framstående psykologen Fritz Wittels, säger i företalet till sin bok *Barnets befrielse*: »Revolutionen i uppfostran låter nog länge vänta på sig, då det inte är möjligt, att bland barnen själva kan uppstå slavuppror, klasskamp, organiserad erövring av friheten», och i sista kapitlet: »Vi ha intet samfundsliv, ingen kultur, och ingen kan säga oss, hur vi skall nå dithän. Hur vore det, om vi läte våra barn skapa den efter sitt oförstörda huvud? Tills nu ha vi dresserat dem, och eftersom vi själva äro slavar — slavar under varandra och under vår självskhet — ha vi ständigt uppfostrat nästa generation till slavar. — Det skulle kunna hända, att våra barn, om de fick leka i fred, framarbetade en ny kultur.»

Våga vi?

ton. "Hur skall jag få det här fint till gästerna komma?"

uppsättning ett utseende som det kommer direkt från guldsmedens verkstad. Flytande silver försilvras medan det putsas och poleras Ert silver.

Flytande silver demonstreras å Bygge- och Bo-utställningen å Liljevalchs konsthall i Stockholm, Svenska Mässan i Göteborg samt å utställningarna i Karlstad och Falun.

Flytande silver försäljes i välsorterade färg-, komikalie-, järn- och specialaffärer samt guldsmedsaffärer.

Pris per 1/1 flaska Kr. 3:50. Proff-flaska Kr. 1:25.

Generalagenter: **GYLLING & CO.** Regeringsgatan 5, Sthlm. T. N. 193 76.

Protester.

En ljungande protest mot diktaturens våld runtom i världen har höjts av Socialistiska Arbetarinternationalen, dels i ord, men långt kraftigare genom den 20-mannakommitté, som i höst tillsatts för att undersöka förhållandena och taga upp kampen mot den politiska terrorn. (Matteottifonden, som är avsedd att ekonomiskt komma förtryckta frihetens vänner till hjälp, arbetar vid dess sida).

De rapporter, som undersökningskommittén redan avgivit angående Sovjetunionen, Italien och Låtthausen och genom pressen lämnat den allmänna opinionen att begrunda, tala starkare än alla ord. Hur grått belyst blir inte Tolstoys sats, att så fort vi lämna det mänskliga, d. v. s. kärlekens förhållande till varandra och ställer oss i tjänst hos ett system, finns det ingen gräns för de grymheter, som kan begås och utföras av oss vanliga beskedliga människor.

Protesten från (den syndikalistiska) Internationella Arbetar-Associationens sekretariat tränger förhållandena i Ryssland närmare in på livet, därför att den tar idéerna till utgångspunkt.

Vi antöra dess huvudpunkter: För tio år sedan bröt det tsaristiska riket samman för de våldsamma angreppen från de revolutionära arbetarna, bönderna och soldaterna. Hela folket tog del i den revolutionära resningen, alla revolutionära riktningar bidro till revolutionens seger.

Rysslands kommunistiska parti och de ryska fackorganisationerna såväl som den Kommunistiska Internationalen och Röda Fackföreningsinternationalen tröttna icke på att uppfordra all världens arbetare till kamp för amnesti för de politiska fångarna i de kapitalistiska länderna. Men i deras eget land, i Rådssryssland, gives det mången Sacco och Vanzetti.

Kamrater! Om vår kamp för amnesti för våra förföljda klassbröder i de kapitalistiska länderna skall krönas med framgång, då måste den ryska regeringen öppna fångelseportarna, upphäva deporteringarna, göra det möjligt för de utvisade att vända tillbaka. Den måste inrymma tryck-, församlings- och föreningsfrihet åt varje revolutionär riktning inom arbetarrörelsen.

Till sist ännu en protest, den allra mest på livet gående, därför att den kommer från en av kommunismens hängrivnaste tjänare, Angelica Balabanova. Hon berättar i sina *Minnen och upplevelser*: (det är från en resa genom Tyskland hösten 1918.)

En natt knackade det på min kupédörr — och man delgav mig den fruktansvärda underrättelsen, att en tysk matros skulle skjutas samma natt, därför att han stulit livsmedel ur min packning. "Vad skall jag göra för att rädda honom?" var min första tanke. — Jag sprang till en ungersk kamrat som genom sina militära utmärkelser (han hade varit officer i den röda armén) kunde öva mer inflytande på officerarna. "Tänk Er, man vill skjuta en uthungrad matros från detta under åratat uthungrade land för att han stulit livsmedel!" sade jag: — "Som träffad av blixten blev jag stående bredvid honom i fönstret, då jag hörde hans röst säga: "officerna ha rätt; om det hade varit en rødmist, skulle jag ögonblickligen låtit skjuta honom. Disciplinen måste upprätthållas — —"

Det var en av de stötar — kronologiskt kanske den första och därför så outplånligt inbränd i mitt minne — som fått mig att se, hur farligt det är, när genomsnittsmänkor, de må vara aldrig så ärliga, ha möjlighet, ja befogethet att egenmäktigt och schablonmässigt avkunna sådana domar. Icke att man under en revolution använt terror är det mest förfärliga och ödesdigra — det fruktansvärda är fastmer om dessamma, som störtat en samhällsordning och velat uppbygga en ny, utan vidare betjänar sig av medel, som var utmärkan- de för den samhällsordning, som både de själva och den sociala utvecklingen fördömt — —"

Tendens och propaganda.

Av Maria Lazar-Strindberg.

Världslitteraturen, som alltid är världssituationens trognaste spegel, svänger för närvarande mellan två ytterligheter: Ryssland och Amerika, österns nyktra fantasi och västerns fantastiska nykterhet. Europa, mittemellan båda, tar oftast sin tillflykt till fadda efterrapningar eller till åttiotalets farfaderliga former.

Amerikas borgerliga kultur har nått en höjdpunkt, där den nästan själv låter sig bli grotesk. Det är alltså ej att undra över, att den amerikanska ungdomen, som plötsligt blivit klarvaken, med sin begåvnings knytnävsslag går löst mot denna kultur. Så som den vilhelmska tidsåldern frambragte den unge Gerhart Hauptmann, så har den allsmäktiga Wallstreet-epoken åstadkommit Sinclair Lewis.

I Ryssland grundlades för tio år sedan — det är blott tio år sedan dess! — Sovjetrepublik. Det betydde ej blott förändringen av ett regeringssystem, utan en ny värld för alla och envar. Även för dikta- ren. Materialet till han konst hade förändrats. Livet hade fått ett nytt ansikte. Ett sönderrivet, ett blodigt — men ett nytt och ungt ansikte.

»Det är bara tendens och propaganda», säger europeiska bourgeoisien, och rycker på axlarna, när det blir frågan om den nya eller nyaste ryska litteraturen. Och man söker den ryska själen, den en gång så moderna ryska själen, i »Blå Fågeln» barnsligt brokiga utklädningar.

Och man har rätt. Det är tendens och propaganda. Vem kunde i Ryssland under de första åren av sovjetrepublikens självbevarelseskamp hålla sig fri från tendens och propaganda? Vem gungar inte med i ett av stormen piskat skepp?

De första böckerna, som kom ut i det nya Ryssland, äro inte vackra, inte sympatiska, inte uppbyggliga och inte uppmuntrande. De liknar vilda piakat, som övade tecknare gjort utkastet till. De äro doktrinära, avsiktliga, stränga och kalla. De bestå av ändlösa samtal, i vilka den ena människan för den andra lägger ut den bittra nödvändigheten av det grymma nuet. Man behöver blott nämna Libedinski, Dorochow, Newerow, Babel, ja också den skeptiskt förtvivlade och dock troende »Återvändsgränden» av Werfsejew. Men framför alla är Rodonows »Chokladen» den ortodox-bolsjevistiska litteraturens standardverk: en man, en ansvarig sovjetkommisarie, låter sig frivilligt skjutas, därför att misstanken, att han låtit sig mutas med ett stycke choklad, faller på honom.

Dessa böcker ha skrivits av ryssar för ryssar. Av kämpande och lidande för kämpande och lidande. De äro propaganda.

Men en underbar propaganda, som inte söker övertyga, som slår en i ansiktet, som inte ber utan befäller, som inte förskonar utan som arbetar med grymmaste verklighet. Den lovar inte guld och gröna skogar härnere och ingen evig salighet därövan, den lovar blott ett framtidsrike för de framtida.

Ännu aldrig har ett politiskt parti eller en religiös sekt vågat komma med en sådan hopplös, glädjefattig propaganda. De kristna martyrer-na väntade Gud själv (vid slutet av

sina lidanden). Och den hjältemodige krigaren hoppades, att genom soldatdöden rädda samtiden åt sin nation och sina barn.

De första årens sovjetlitteratur har uppställt ett nytt hjälteideal. Kampen gäller inte en samtid, utan en obestämd, avlägsen framtid. Ni skall offra de egna barnen, den egna generationen! Det fordras av den enskilde ett utplånande av den egna personligheten, i en utsträckning som man ännu ej känt. Man hung- rar, man har inte en tråd på kroppen, ingen eldstad, ingen bostad, livet kvävs i en massa olidliga små vedervärdigheter. Inte ens lyxen av ett samvete har mera rätt att existera. Det är ett uthungrat, förfruset hjältemod, ett hjältemod, som ej tröstas av någon skönhetsgloria, ett helt och hållet oestetiskt hjältemod.

Och lika litet, som detta hjältemod har något att skaffa med ordet hjältemod i gammaldags, borgerlig mening, lika litet är den unga ryska propagandan — propaganda i ordets gammaldags mening.

Europa behövde inte alltför mycket frukta denna propaganda. Den, som ej är genomglödd av idéen bakom diktaturen, den blir snarare avskräckt än påverkad därav. Det är en propaganda för de omvända, en uthållighetens propaganda, som man själv måste »hålla ut» med. Och det är märkvärdigt och beundransvärt hur länge den kunnat hålla ut.

Men, sedan det under de sista årens lopp så småningom uppstått en ny värld på det slagfält, som sovjetrepublikens utgjorde, en värld för människor, som inte bara hoppas och blöder, utan som också få leva och älska, har den rena propagandalitteraturen givit vika för en friskare, saftigare konst. Det uppstod böcker, uppvuxna organiskt ur verkligheten, inte längre tillverkade för propaganda. Kommunismens sociala förhållanden voro inte längre det hett åtrådda målet, de hade blivit livet självt, ur vilka nya idéer, nya förmimmelser, nya gestalter kunde skapas.

Fortfarande ändlösa politiska samtal. Det är klart. Men dessa samtal förs inte för sin egen eller för läsarens skull. De äro infogade i den organiska helheten, människors, maskiners, städers och länders öden.

Och ur propagandan blev tendens.

Vår samtids största tendensroman, ouppnådd i sin mäktiga formkraft, sin obarmhärtiga klarhet, är »Cement» av Gladkow. »Cement» predikar inte och befäller inte. »Cement» är ryska revolutionens stora epos. Den skildrar. Och verkar därigenom.

Och just därför, men också bara därför är den tendens. Inte i gammaldags mening, utan i ordets verkliga betydelse, som är en mer eller mindre målmedveten verkan genom åskådighet. På det sättet äro nästan alla stora romaner av historiskt värde — tendensromaner.

En annan ryss, som verkar tendenslös genom sin konstnärliga lidelse, medryckande genom sin kärlek till Ryssland, men tämjad och hållen i bann genom ett skarpt förstånd, är den i Paris bosatte Ilja Ehrenburg. Ehrenburg är ej kommunist. Ehrenburg häcklar och

Sinjono Che och kulturen.

Vem är den anspråklöse mannen med de goda ögonen och det lustiga lilla namnet? — Jo, det är rumäniern Sinjono Che, som är en stor universell organisations propagandist och som i den egenskapen reser från land till land, Europa runt, med sin mission. Han är en kulturbärare; men bördan tycks inte trycka honom, så glatt och enkelt som han framför sitt budskap.

Och budskapet? Ah, det är nästan för enkelt, för att en förnäm svensk skulle kunna fatta det. Svenskar äro ju en förnäm nation, och helst bör det vara några besvärliga nötter att knäcka i det som bjuds åt förtära. Men Sinjono Ches budskap innehåller inte en enda svårknäckt nöt, intet dunkel att genomtränga.

Det är bara detta enkla: världshjälpsspråket Esperanto, som redan är vida spritt i alla världsdelar, men som behöver bli allas egendom för att dess mission skall fyllas, folkens främmande känsla för varann försvinna och fredsalstrande förståelse växa upp i dess ställe.

Det är så enkelt: kulturen är i livsfara, och de, som ha hjärta i bröstet och häva vid tanken på hotande namnlös nöd, försöka ett praktiskt sätt att rädda. Förståelsen skall köra bort det svarta och väldiga spöket av »nästa krig», som statsmännen se resa sig vid Europas framtidshorison.

Att lära sig det enkla klara Esperanto är att räkna handen till människobrodera, att utföra ett verk till kulturens räddande.

Sinjono Che ämnar stanna i Sverige några månader. På nyåret börjar han Esperanto-kurser i Stockholm, och den som deltar i en sådan träder inte blott in i kulturräddarnas led, utan skaffar sig också själv ett anseeligt nöje, så roligt som han undervisar, och en ny glans över livet.

Vidare meddelande om kurserna kan erhållas genom Svenska Esperantoförbundet, Stockholm 1. Tel. N. 195 33.

Henny Widström.

plockar sönder. Och dock står allt, vad han skriver, om med lust eller olust, fast förankrat i den nya ryska jorden.

Tendens och propaganda — båda går ej att resonnera bort ur en politiskt rörlig tid. Och båda är varandra absolut olika. Propagandan predikar, tendensen verkar. Propagandan är papper, tendensen är livet.

Sedan tio år lever, på ett rätt stort stycke av vår jord, människor under andra livsvillkor, andra förhållanden — än tillförne, med nya tankar och känslor. Man kommer nog att få höra ännu mycket om denna verklighet, den nya världen. Och man kommer att få mycket att läsa om den. Vore sig det blir propaganda eller tendens.

Dåsighet och Olust

är enligt vetenskapen bevis på dåligt blod och otjänliga ämnen i kroppen, gifter som måste rensas bort.

Fruktsalt-Samarin renar effektivt blodet, befriar magen och tarmarna från osunda samlingar, utdrivar den skadliga urinsyran från kroppen, är välgörande för levern och njurarna.

Fruktsalt-Samarin utför en grundlig invärtes rengöring vilket sätter kroppen i god form, därför är det hälsobringande att dagligen dricka **Fruktsalt-Samarin**. Pris pr fl. kr. 2.50 säljes å apotek, hos Drogh- och Färghandlare m. fl.

Cederroths Tekn. Fabr., Stockholm

Sjukvårds- och Förbandsartiklar

Kirurgiska Gummivaror, Bänder alla slag. Elektriska Hörapparater, Induktionsapparater, Åderbräcksstrumpor, Bräckband, Ryggställare, Grossekorsetter och Gördlar, Brösthållare, Lungskyddare, Skölkannor, Liggdynor, Dambindor, Barnavårdsartiklar alla slag m. m. Besök eller tillskriv oss. Illustrerade kataloger gratis.

Magasin Special
Vesterlånggatan 66 (Ingång i Passagen)
Birger Jarlsgratan 9
STOCKHOLM